

Bestuurlijke standpunten arbeidsmigranten

december 2020

Er zijn algemene standpunten geformuleerd en standpunten rondom vier thema's. Deze standpunten zijn besproken in de opgerichte bestuurlijke klankbordgroep arbeidsmigranten en zijn in een schriftelijke ronde afgestemd in de commissies Ruimte Wonen en Mobiliteit en Participatie, Schuldhulpverlening en integratie. Daarnaast zijn deze standpunten ook voorgelegd aan het bestuur van de VNG en zijn daar geaccordeerd.

Standpunten kunnen in de loop van de tijd wijzigingen

De standpunten die nu geformuleerd zijn, gelden voor dit moment op basis van de huidige inzichten. Dit betekent dat de standpunten regelmatig tegen het licht gehouden moeten worden. De bestuurlijke klankbordgroep arbeidsmigranten zal deze standpunten periodiek agenderen en deze kunnen dan aangepast worden.

Leeswijzer

Per thema wordt als achtergrond een korte toelichting gegeven. Daarna worden per thema de standpunten weergegeven.

Algemeen

Al in 2011 heeft de commissie Koopmans adviezen gegeven om de positie van arbeidsmigranten te verbeteren. Deze hebben tot op heden zeer beperkt geleid tot veranderingen, terwijl het aantal arbeidsmigranten is toegenomen. De coronacrisis heeft wederom bevestigd dat arbeidsmigranten¹ een kwetsbare doelgroep zijn. De problematiek verschilt tussen gemeenten. Een gedeelte van de inleners, uitzendbureaus, intermediairs en huisvesters overtreedt stelselmatig de regels of zoeken de grenzen op.

Bedrijven hebben een vraag naar arbeidsmigranten. De vraag is blijvend. Arbeidsmigranten verrichten werkzaamheden waarvoor wij in Nederland lastig mensen kunnen vinden en zijn belangrijk voor de Nederlandse economie.

Er is overwegend een slechte beeldvorming in Nederland rondom arbeidsmigranten. Deze beeldvorming zorgt er voor dat het vaak moeilijk is om huisvesting te realiseren voor arbeidsmigranten. Vaak wordt gevreesd voor grote groepen arbeidsmigranten in te kleine en slechte woonruimten en overlast. Dit terwijl er ook veel goede voorbeelden zijn van huisvesting.

¹ Wij hanteren als werkdefinitie de definitie die het aanjaagteam aanhoudt: "Iemand die zich tijdelijk in Nederland vestigt om hier te werken. Het gaat dan veelal om EU-burgers of migranten uit een derde land die gebruik maken van het vrij verkeer van werknemers en diensten"

Wanneer de adviezen van het aanjaagteam leiden tot aanpassingen in beleid en regelgeving dan is het de verwachting dat dit een grote impact heeft op gemeenten zowel organisatorisch, financieel als politiek-bestuurlijk. Veel gemeenten zijn momenteel op zoek naar oplossingen om het vraagstuk rondom arbeidsmigranten het hoofd te bieden.

Standpunten

1. Er moet nu worden doorgepakt op het thema arbeidsmigranten en er moeten structurele verbeteringen komen. Dit moet leiden tot concrete beleidswijzigingen en acties om de positie van arbeidsmigranten te verbeteren.
2. Het rijk moet met VNG in nauw overleg treden om te bekijken onder welke voorwaarden adviezen verantwoord geïmplementeerd en uitgevoerd kunnen worden door gemeenten. Dit zal ook vragen om extra financiële middelen voor onder meer het faciliteren van procedures voor het realiseren van huisvesting, sociaal domein en handhaving².
3. Inleners en werkgevers(organisaties) zijn verantwoordelijk voor goede werkomstandigheden en werkgevers(organisaties) en huisvesters zijn primair verantwoordelijk voor kwalitatief goede huisvesting van arbeidsmigranten.
4. Er zijn te veel malafide uitzendbureaus actief. Er moeten meer eisen gesteld worden om een uitzendbureau te starten. Certificering van uitzendbureaus moet verplicht worden.
5. De VNG is tegen een taakstelling rol rondom huisvesting vanuit het Rijk. Er is niet één type arbeidsmigrant en de problematiek verschilt per regio. Het is van belang dat gemeenten in regionaal verband, in samenwerking met bedrijven, afspraken maken. Dit op basis van afwegingen op gebied van economie en arbeidsmarkt. Dit moet zich vertalen naar regionaal beleid voor het huisvesten en goed faciliteren van de benodigde arbeidsmigranten. Dit draagt ook bij aan de situatie dat arbeidsmigranten gehuisvest worden in de nabijheid van het werk. Hierdoor zijn economisch nut en de huisvesting meer in balans.
6. Door strategische communicatie moet het rijk de beeldvorming rondom arbeidsmigranten verbeteren. Niet alleen de slechte voorbeelden moeten aandacht krijgen, maar juist ook de goede voorbeelden van huisvesting van arbeidsmigranten. Een goede beeldvorming en daarmee draagvlak is voor gemeenten cruciaal om te kunnen voldoen aan de kwantitatieve en kwalitatieve vraag naar huisvesting van arbeidsmigranten.
7. Gemeenten worden geconfronteerd met de uitwassen van malafide uitzendbureaus en huisvesters. Mistanden moeten door verscherpt toezicht en betere handhaving een halt worden toegevoerd.
8. Er is een samenhangende aanpak voor handhaving nodig om excessen aan te pakken op het gebied van werk en huisvesting. Hierbij is het cruciaal dat er een gecoördineerde aanpak is waarbij tenminste gemeenten, inspectie SZW, belastingdienst, UWV, politie en OM samenwerken om mistanden op het gebied van werk en huisvesting in samenhang te bestrijden. Dit vraagt om een flexibele aanpak, omdat de verwachting is dat malafide organisaties naar nieuwe methoden gaan zoeken als regels veranderen en handhaving wordt aangescherpt. Daarnaast moeten barrières om gegevens uit te wisselen voor handhaving, van mistanden rondom arbeidsmigranten, worden weggenomen.
9. We moeten niet alleen over arbeidsmigranten praten, maar vooral ook met de arbeidsmigranten om te kijken waar hun behoeften liggen en waar zij tegenaan lopen.
10. Er is behoefte bij gemeenten aan actieve advisering en het stimuleren van kennisdeling rondom goede voorbeelden op het gebied van arbeidsmigranten. Daarnaast moet dit zorgen voor een meer eenduidige aanpak tussen gemeenten en een versnelling in de aanpak van het probleem.

Tekort aan kwalitatief goede huisvesting

Naast een algemeen tekort aan woningen is er ook een nijpend tekort aan huisvesting voor arbeidsmigranten. Dit is één van de redenen, naast financiële redenen, dat er op veel plekken uitgeweken wordt naar alternatieve vormen van huisvesting. Met onder meer als gevolg dat grote groepen arbeidsmigranten in kwalitatief slechte en illegale huisvesting verblijven.

² In het advies van het aanjaagteam wordt de aanbeveling gegeven om arbeidsmigranten die ook in de RNI geregistreerd zijn mee te laten tellen als inwoner, zodat gemeenten hiervoor financieel gecompenseerd worden. Dit gaat alleen extra middelen opleveren wanneer dit ook leidt tot extra middelen voor het gemeentefonds en niet is gebaseerd op een herallocatie van de huidige beschikbare budgetten.

Standpunten

11. De huisvesting van arbeidsmigranten, voor verblijf op korte en middellange termijn, zal veelal buiten de bestaande voorraad plaatsvinden en in een aparte concentratie van wooneenheden specifiek voor arbeidsmigranten, zoals dit bijvoorbeeld ook met studentenhuisvesting gebeurt. Arbeidsmigranten die besluiten zich permanent of voor lange tijd te vestigen maken doorgaans gebruik van de bestaande woningvoorraad.
12. Gemeenten hebben regelruimte en flexibiliteit nodig om ook op plaatsen waar gezien de bestemming geen huisvesting van arbeidsmigranten mogelijk is dit toch mogelijk te maken. Dit geldt bijvoorbeeld voor de huisvesting op bedrijventerreinen en aan de randen van stedelijk gebied. Dit vraagt om maatwerk, waar bij kwalitatief goede huisvesting het uitgangspunt is.
13. Arbeidsmigranten moeten de mogelijkheid hebben om een eigen kamer te hebben. Er zijn ook arbeidsmigranten die er in de toekomst voor blijven kiezen om met twee op een kamer te slapen bijvoorbeeld vanuit kostenoverwegingen. Dit is een keuze. Het mogelijk maken dat arbeidsmigranten een eigen kamer hebben, als keuzemogelijkheid, vergt een realistisch en gefaseerd tijdspad. Momenteel is er te weinig huisvesting om dit op korte termijn te kunnen faciliteren.
14. Er moet landelijk één keurmerk worden gehanteerd met een sluitende kwaliteitscontrole voor de kwaliteit van de huisvesting van arbeidsmigranten. Het is wenselijk dat gemeenten dit keurmerk als randvoorwaarde stellen om een vergunning te verlenen die het mogelijk maakt om huisvesting aan arbeidsmigranten te verhuren.

Afhankelijkheidsrelatie tussen werknemer en werkgever

Huisvesting, zorgverzekering en het vervoer van arbeidsmigranten is in eerste instantie een verantwoordelijkheid voor werkgevers en uitzendbureaus. Er is sprake van een wederzijdse afhankelijkheidsrelatie tussen werkgever en werknemer, die goed werkt, zolang deze de belangen van beide dient.

De inhoudingen die werkgevers of uitzendbureaus doen en het organiseren van deze zaken door hen kunnen echter een onwenselijke afhankelijkheidsrelatie tussen werkgever en werknemer en zelfs arbeidsuitbuiting in de hand werken. Zonder werk verliezen arbeidsmigranten naast inkomen hun huisvesting en zijn zij door de huidige regels onverzekerd voor ziektekosten.

Gemeenten worden geconfronteerd met de consequenties hiervan. Daarnaast zijn arbeidsmigranten vaak slecht op de hoogte van hun rechten en plichten. Veel voorzieningen in Nederland, waaronder zorgverzekering en zorgtoeslag, moeten aangevraagd worden met een DigiD. Met het huidige Register Niet Ingeschrevenen (RNI)³ kunnen arbeidsmigranten dit niet zelf regelen en hebben zij geen inzage of zij zijn verzekerd tegen ziektekosten.

Standpunten

15. Werkgevers moeten geen inhoudingen meer kunnen doen op het loon voor zorgkosten en huisvesting. Daarnaast moet het niet mogelijk zijn dat arbeidsmigranten na het beëindigen van hun werkzaamheden geconfronteerd worden met een restschuld bij de werkgever voor bijvoorbeeld vervoerskosten.
16. Er moet geregeld worden dat arbeidsmigranten ook na beëindiging van de werkzaamheden de mogelijkheid hebben om gedurende een overgangperiode in de huisvesting te kunnen verblijven.
17. Arbeidsmigranten die hun baan verliezen moeten gedurende een overgangperiode verzekerd blijven voor ziektekosten. Er moet voorkomen worden dat zij direct onverzekerd raken bij het beëindigen van werkzaamheden.
18. Er moet een betere voorlichting van rechten en plichten komen vanuit het Rijk en een laagdrempelige mogelijkheid voor melding van misstanden, bijvoorbeeld door het inrichten van informatiepunten. Er moet actief en strategisch gecommuniceerd worden in de talen van de arbeidsmigranten.
19. Arbeidsmigranten moeten zelf zaken met de overheid en de ziektekostenverzekering kunnen regelen. Randvoorwaarde is dat arbeidsmigranten de beschikking hebben over een Digid en informatie in hun eigen taal.
20. Werkgevers die arbeidsmigranten inhuren moeten via ketenverantwoordelijkheid medeverantwoordelijk zijn voor de werkwijze van het uitzendbureau en de huisvesting van de arbeidsmigrant.

³ Het RNI is bedoeld voor personen in het buitenland die een relatie hebben met de Nederlandse overheid. Ook mensen die korter dan 4 maanden in Nederland wonen kunnen zich inschrijven in de RNI.

Verbeteren van de registratie van arbeidsmigranten

Een goede registratie van arbeidsmigranten is al lange tijd een probleem⁴. Arbeidsmigranten worden ingeschreven als niet-ingezetenen in de Basisregistratie Personen, het Register Niet-Ingezetenen (RNI). Bij inschrijving in de BRP als niet-ingezetene krijgen arbeidsmigranten een Burgerservicenummer (BSN). Naast een kleine set persoonsgegevens wordt ook het woonadres van de arbeidsmigrant in het buitenland geregistreerd maar het verblijfadres in Nederland niet. Het is onbekend op welk adres de arbeidsmigrant in Nederland verblijft. Een goede registratie is een belangrijke voorwaarde om zaken als uitbuiting, fraude en andere misstanden in te kunnen dammen. Daarnaast geeft dit ook gemeenten de mogelijkheid om gericht beleid te maken en te handhaven, omdat gemeenten dan weten hoeveel arbeidsmigranten op welke plek verblijven.

Standpunten

21. Verbeteringen van de registratie van arbeidsmigranten zijn nodig. Er moet zo snel als mogelijk het verblijfadres en tenminste contactgegevens worden geregistreerd van de arbeidsmigranten.⁵ Een goede registratie is een randvoorwaarde om te komen tot oplossingen⁶.
22. Er moet aandacht zijn voor de registratie van arbeidsmigranten die in een ander land werken dan dat ze wonen. Verbeteringen vragen om een internationale en gecoördineerde aanpak.
23. Arbeidsmigranten moeten op een laagdrempelige manier, bijvoorbeeld door een online toepassing, of door registratie in de BRP op locatie, in staat worden gesteld hun verblijfs- en contactgegevens aan te passen. Arbeidsmigranten moet duidelijk worden dat het ook in hun eigen belang is dat zij goed zijn geregistreerd. Strategische communicatie en voorlichting zijn hierbij cruciaal.
24. Er moeten maatregelen genomen worden om verkeerde of niet actuele inschrijving tegen te gaan. Het risico bestaat bijvoorbeeld dat mutaties niet worden gemeld met vervuiling van de registratie tot gevolg. Ook fraude moet worden voorkomen, daarom is samenwerking bij handhaving tussen de diverse overheden is. Dit vraagt ook om extra handhavingscapaciteit en financiële middelen bij gemeenten.

Behoeften sociaal domein

Arbeidsmigranten maken ook gebruik van het brede sociaal domein. Wanneer arbeidsmigranten uit de EU besluiten zich (permanent) te vestigen in Nederland komen zij als EU-ingezetene niet in aanmerking voor de reguliere regelingen rondom integratie, zoals bijvoorbeeld het leren van de Nederlandse taal. Daarnaast geven gemeenten aan dat zij problemen ervaren met arbeidsmigranten die dakloos worden en moeten worden opgevangen. Deze categorie is door het verliezen van werk onverzekerd geworden voor ziektekosten. Dit gaat regelmatig gepaard met sociale- en verslavingsproblematiek. De maatschappelijke opvang is niet bestemd voor de opvang van arbeidsmigranten.

Standpunten

25. Gemeenten moeten structureel middelen in het sociaal domein ontvangen voor:
 - De opvang van dakloze arbeidsmigranten en voor het repatriëren naar het land van herkomst.
 - Integratie en taalonderwijs van arbeidsmigranten (en hun gezin) die zich (permanent) in Nederland willen vestigen
26. Besluiten op andere beleidsvelden hebben dikwijls een impact op het sociaal domein. Dit moet in de besluitvorming worden meegewogen.
27. In gebieden waar veel arbeidsmigranten wonen moet meer aandacht zijn voor de behoefte vanuit onderwijs, begeleiding en integratie van kinderen van arbeidsmigranten.

⁴ In het advies van het Aanjaagteam Arbeidsmigranten zijn voorstellen opgenomen voor de verbetering van de registratie. Het is alleen nog niet duidelijk hoe dit praktisch ingevuld gaat worden en wat dit gaat betekenen voor gemeenten.

⁵ In de brief van 20 september 2020 aan de Tweede Kamer is de 'Ontwikkelagenda' BRP opgenomen met daarin de eerste voorstellen voor verbetering van de registratie van niet-ingezetenen https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z16750&did=2020D36294

⁶ Sommige gemeenten gebruiken hier aanvullend een digitaal nachtregister om zo ook de arbeidsmigranten die kort verblijven te kunnen registreren en te kunnen controleren of arbeidsmigranten zich tijdig inschrijven in het BRP.